

" 14

Præstò sit S. S. Trinitas;

DISPUTATIO JURIDICA INAUGURALIS,

D E
OBLIGATIONIBVS
EX
CONTRACTIBVS
QUI RE, VERBIS, LITERIS, & CON-
SENSU PERFICIUNTUR.

*In Illustrissima Anglorum Universitate,
quæ OXONIÆ est.*

Cum consensu Reverendissimi & celeberrimi
Magistratus Academicis, & ex Approba-
tione Amplissimæ Facultatis
JURIDICÆ.

*Pro Gradu DOCTORATVS ejusq; Privilegiis in jure,
ritè & legitime consequendis, Publicæ disqui-
fitioni, ad diem Dec. An. 1655.
modestè exhibita.*

A
BENEDICTO GUSTAVI QUECKFELDT
Sudremaniæ Sueco.

OXONIÆ,
Typis LEON. LICHFIELD, Academia
Typog. M. CD. LVI.

Perillustri ac Generosissimo
DOMINO,

DN: SEVIDO BÅÅT.

Libero Baroni in

Herrslundby, DOMINO in Skiarsholm
Myrh & Ruffoon.

S. R. Mis Consiliario, Regaorum

Sueciæ, Gothiæq; Senatori Eminentissimo,

Regiique Judicij, quod Holmia est, Affessori

Primario, Aequissimo, Domino ac

Patrone meo Gratiissimo.

Pacem, vitam, incolumitatem, omniaque prospera,
submisso animo precor, voveoque.

Generofſime Domine, Patrone Maxime,

MIHI animo agitanti, cui potissimum
Dissertationem hanc gradualem in-
ſcriberem, Cujusque Patrocinium
huic opellæ quererem, comedum
occurrit *Excellentia Tua* illustre Nomen, ut & summa
erga omnes bonos ~~pietatis~~ nunquam satis depre-
dicanda: quæ uti rara virtus eorum qui rerum po-
tiuntur, ita *Tibi* non ascititia sed innata videtur. Et
quanquam haud ignarus sim, me, dum *Ille*
Tuum Nomen, non nisi magno & augusto signum,
arctis his perstringo pagellis, largiter delinquere,
Tamen cum ingens perillustris *Tua Excellentia Favor*,
me fortiter vincitum tencat, ac aliquid potius quam
nihil, in humillimæ venerationis Testimonium, apud
Te (cui cum plura debeam, etiam id quod minus est,
merito tribuere videor) defonere jugiter poscas;
hanc Disputationem, velut submissæ mentis vadæ,
Tibi humillimo affectu inscribendam, offerendamq;
suscepi. Auso, delicti gratiam facias, faveasque, mei,
meque opellæ patrocinium clementer suscipias, de-
missè abs *Te* contendo: ac levidens, hoc chartaceum
munus, grato accipias animo, benignisque intuearis
oculis ore, Quæque.

Prelustris Excellentia Tua

Addiçissimus.

BENEDICTUS QUECKFELDT.

DISPV TATIONIS
f V R I D I C A E,
DE
OBLIGATIONIBVS
quæ ex Contractu Nascuntur.

THE SIS Prima.

CUM universæ juris Doctrinæ scopum, finemque
Actio[n]es rite propositæ, ac legitimè diremptræ, invol-
vnt exhibeantque, ac proinde nemini juris sui quæ-
rendi via pateat, cui non aliqua ex causa Actio competat:
non immeritò duo tantum propria & peculiaria Jurisprud-
entie capta, nimirum *Dominium & Obligatio*, statuantur, ad
quæ omnia juris pelago compræhensa, suo modo referri pos-
sunt. Horum igitur alterius naturam, viz. Obligationis,
succinctis positionibus explanabimus.

II. Obligationum, sicut omnium juris partium, tractatio
tribus partibus nimirum Origine, Effectu, & Interitu, l. ult. ff.
de legib. absolvitur. Causam idcirco viz. contractum, unde
velut ex fonte obligatio manat, præmissi sumus; cætera de-
center subsequentur.

III. Contractus est duorum plurimum conventio, in idem
placitum ex quo oritur obligatio. Colligit, ex infinitis in jure
locis passim obviis quæ allegare igitur supersedemus.

IV. Contractus acceptio in jure est varia, 1. *Propria* cum
ultra eitoque est obligatio, quam Græci *oυδιαγγεια* vocant,
l. 19. ff. de U. S. hoc est conventio quæ ob aliquam causam
obligationem, utrinque parit. *Consulij. Doct. Zouch in Element.*
jus pr. part. 3. Sect. 8. ut in emptione venditione, locatione
Conductione evenit. 2. *Impropria*, cum ab una modo par-
te contrahens obligatar ut in donatione, l. 7. *Cod. de bis qui*

q[ui] met. tans. Mutuo l. 2. ff. de reb. cred. Stipulatione l. 1. §. 4.
ff. de Verb. O. l. 1. §. fin. ff. de pacis. 3. Latissime dum nulla à
parte obligatio manat, sed magis est distractus, ut in transactio-
ne, solutione, liberatione etc. l. omnem 20. ff. de iudicis.

V. Contractus ferme omnes, natales juri gentium & ius autem
Gent. Inst. de iur. N.G. & C. solennitatem vero & formam juri
Civili debent. Nam ius Gentium ut dicit imperator ead. §.
præter alia ad conservationem humanæ societatis spectantia,
contractus ac conventiones introduxit.

VI. Dividuntur vare contractus, allii sunt Certi & Nomi-
nati, quibus propria & specialia nomina, consuetudo & leges
inposuerunt: ut Emptio venditio, Locatio conductio, Man-
datum, societas, &c. allii incerti & innominati: velut, Do ut
des, Do ut facias, facio ut des, facio ut facias, qui sic appellan-
tuntur quia nullum ex latinæ lingue consuetudine, certum ac
proprium nomen habent. quamvis n. prima specie ad nominato-
rum Graecorū accedere videantur, tamen ab illis ob juris
Civilis subtilitatem magis opere discrepant arg. l. 1. ff. de pra-
scriptis verbis.

VII Hic obiter observabimus, quid de permutationis
contractu afferendum: Annon ille inter nominatos habendus?
cum nomen habeat & quidem elegans, ut liquet ex iiii. ff. &
Cod. de rerum Permutatione. Quod etiam nonnullos D.D. statu-
isse ex l. 1. ff. §. 1. de contr. Empl. accepimus. Videtur enim ven-
ditio esse ex l. 2. Cod. de rer. permis. Nam pro pretio res datur,
& id solum agitur ut dominium trasferatur, aut usus apioni
locus paretur, l. sequitur §. et si de usucap. & ultero citroq; evictio
debeat l. 1. Cod. de rer. permis. Præterea actio bona fidei inde
exsurgit, §. Actionum Inst. de Act. quæ cuncta magnopere
Emptioni convenient. Interim cum multis inter se modis
Emptio venditio & Permutatio differant, formâ nimirum &
effectu, ubi eleganter Wesemb. sit. ser. perm. n. 3. & 4. Et evin-
citur eum non posse certum nomen sub specie Emptionis.
Venditionis sortiri. Ad superiorum vero instantiam facile
cum D.D. responderur, Permutationis vocabulum adeo late
patere ac generale esse, ut omnes contractus nominatos & in-
nominatos comprehendant, ita ut non possit non palam esse
permutationem stare in nomine sui generis, & neque speciale
nomen.

nomen habere, neque in proprium contractus nomen transire. Concludimus ergo Permutationem contractibus non certis sed in nominatis annumerandam esse.

VIII. Dividuntur porro contractus in *Bona fidei & stricti juris*: illi, in quibus præter ea quæ præcise in contractum sunt adducta, largius vel parcior ratione & boni aliquid præstandum venit: quia ob ubertatem bonæ fidei quæ in illis maximè elucet, alter alteri ad aliquid obligatur, quamvis de eo non convenerint. Ut exemplum est in usuris quæ à die moris debentur, licet earum mentio facta non sit. Hi autem sunt in quibus nihil præstandum est, nisi id de quo palam & nominatim actum est.

IX. Etiam si Hæc divisio minus rigida sit, cum bona fides in omnibus contractibus requiratur, eaque naturæ contractuum *Amen*. hic de cas. cons. sit principalis pars, tolerari nihilominus potest majoris contractuum discriminis ergo, præcipue cum hic dicantur contractus *Bona Fidei*, non oppositiem *Doli*, qui fidem semper excludit, omnique contractui adversatur, sed quis ad declaret in illis ubiorem fidem quam in ceteris, imo usque ad non expressa, modo aequo bonoque fulciantur, requiri.

X. Requisita contractuum perficiendorum sunt. 1. *Respectu contrahentium*. 1. Habilitas personarum, quæ consideratur ex legitima etate & potestate rerum administrandarum: hinc facile liquet infantes, furiosos & prodigos aliosq; similes, ad contrahendum minus esse idonens. Quamobrem etiam jure Civili meritò illorum contractus pro nullis habentur §. *Furiosus nullum Inst. de inut. obl. I. is cui bonis ff. de V. Obl. arg. I. 1. & I. sepe ff. de curat. furios. I. *Divus Marcus ff. de offic. Presid.**

XI. 2. *Eorum consensus, si que liber, & quidem promissorius, & expressus verbis vel circumstantiis: quia metu extortus non sufficit ad validum contractum, dum metus ejus contrahendi causam præbuit I. 1. ff. quod metas causa. Secus autem est cum occasionem duntaxat contractui dederit, vel aliis justè fuerit illatus I. si mulier 23. ff. quod met. caus. I accusationis 10 Cod. eod. Idem dicendum si quis promissioem errore, dolo, vel aliis imperfectè fecerit, non intendens se obligare, vix existere contractum, nisi ex promissione facta damnum manaverit: ubi id evenit tenetur fidem promisso dare. Denique expressus sit oportet,*

nam interna promissio homini facta non habet vim obligans,
di, cum interni actus non sint idonea media, consensum ad
alios transmittendi.

XII. 3. Respectu materiarum; ut res in contractum de-
ductae sint licet non turpes, l. si in emptione 3.4, § 3. ff. de contr.
empt. l. 30.6.3. l. 38. ff. locat. l. 6. 6.3.7. l. 12. 6. 31. l. 22. 6. 6 ff. Mand.
l. 5. ff. l. 1. Cod. pro Socio l. 53. & 57. ff. cod. non commercio ex-
emptarum, l. 63. & fin: ff. pro socio quia rem quaz illicita est, promit-
tere non possumus, nec eam praestare cum impossibile sit. Non
posse facere judicamus quod lege non licet, collig. ex l. ult. de
conditionibus institut. l. 129. ff. de conditi. & demonst. l. 29. ff. quando
dies legator, proinde ex illicito contractu non existit obligatio,
quia ex impossibilibus nemo obligatur. l. 182. l. 185. ff de
R. I.

XIII. 3. Quoad formam & quidem 1. internam, Bona fides, quâ
sincerè quis nititur, & seipsum ad praestandum id quod præ se
ferr, obligare conatur: Internè idcirco & Essentialiter exigitur
vera, sincera & non adulterata fides contrahentium: 2. Exter-
nam, Mutui consensus declaratio, sive verbis, sive gestu, sive
literis, sive re ipsa, viz traditione fiat, nam hæc non una certa,
ac determinata est a jure, sed in qualicunque declaratione con-
sistere potest; quaz licet efficax sit ad obligandum, invalida
tamen est per se, nisi quoad relationem formæ internæ.

XIV. Cæterum, substantialia Contractuum sunt ex quibus na-
scuntur & sine quibus consistere omnino nequeunt: quaz nul-
lo pacto, nullave conventione mutari possunt, nisi contra-
ctuum substantia corruat necesse sit. arg. l. julianus 9. ff. si quis ff.
ad exhibendum. Nam forma est que dat esse rei & Communita forma
substantiali, non dicitur res eadem sed diversa Bald. ad 9. eund.

XV. Naturalia autem sunt quaz licet non exprimantur,
suâ tamen naturâ contractui insunt, secundum proprios cuius-
que Contractus fines. Quaz vel interna, vel Externasunt: illa
nullis passionibus tolluntur, quoniam necessariò, perpetuo &
inseparabiliter contractui insunt, ut E.G. in Empione traditio,
& Dominii translatio arg. l. in fin. ff. de contr. Empt. Hæc quoniam
consuetudine contractibus insunt praestari possunt, vel non:
prout convenient fuerit.

XVI. Accidentalia sunt quaz omnino nihil cum natura

contractus habent commune, sed ei accidentia, & variae contrahentibus adjiciuntur, vel supplementi gratia, ut usura & evictio, vel securitatis, ut cautio & pignus, vel probationis ergo, ut testes & instrumenta: sive ut res tradatur pure, vel iub conditione, vel ad diem, vel ut res empta locetur donec pretium solvat l. cum venderem 21. ff. locat.

XVII. Solennia contractuum sunt illa, quæ præter substantia uni cuique contactui, ut magis sibi constet, robur, vim & efficaciam addit. Ex dictis igitur liquet, quod accidentia & qualitates, item externa naturalia convenientium passionibus mutari possint, l. 27. ff. de Reg. Jur. Quia conventio dat legem & formam contractui, l. 1. §. si convenit ff. deposit. quod verum audiit quo ad accidentia, falsum quo ad substantiam, Loc. Synops. juris diff. 10. q. 3.

XVIII. Quinque potissimum ex accidenti in contractibus confideranda veniunt nimirum Dolus, culpa lata, levis, vel levissima, item casus fortuitus. Dolus siquidem nemini prodesse debet erg. l. in delictis 4. §. cum dominus ff. de nox att., in omnibus contractibus praestabilitur. De culpa autem variatus pro ut contractus dantis, accipientis, vel utriusque causa initur. Si solius dantis, ut in deposito, Dolus & lata culpa praefenda est, l. 23. ff. de Regul. Jur. l. quod Nerv. ff. depos. Si autem solius accipientis, ut cōmodatum, omnis culpa etiam levissima venit, §. item is Inst. quib. mod. re contr. si vero utriusque contrahentis commodi ratio habetur, ut in emptione, locatione, pignore & societate &c. dolum, latam & levem culpam praefare sufficit.

XIX. Hæc praestatio Doli & culpe licet, proprie ita ut dictū est, ex contractū natura dependeat, conventionibus tamen mutatur, ubi fines contractū miscentur, & depositū depositarii l. 4. ff. si certum per cōmodatum cōmodantis l. si ut certio §. interserum ff. cōmodat; vel utriusque gratia celebratur l. in rebus §. hec est ff. cōmod.

XX. Casum fortuitum (siquidem nullā humanā industria refisi & provideri potest l. 2. § 7. in fin. ff. de administ. rer.) regulariter & ex equitate nemo peccare tenetur, nisi culpa eum præcesserit, vel ex mora fuerit causatus, l. 23. ff. at U. Obl. vel etiam nominatim ex pacto, Se illi contrahens subjecerit l. §. Cod: de pign: att.

XXI. Nunc quam primum de re aliqua contraximus, seu convenimus, nascitur obligatio naturalis ob mutuum consensum, quo adstringimur vel ad faciendum vel dandum de quo conventum est, nam nihil magis naturale est, quam pacta & conventiones servari l. s. ff. de paciis & hoc revera lapit naturam naturalis obligationis, quæ jam enatæ cum accesserit juris Civilis approbatio, Civilis audit. Videmus igitur obligationem agnoscere contractum tanquam proximam causam. Cujus de effectu viz. obligatione, hic loci agere, res monet.

XXII. Obligatio est iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius rei solvenda vel facienda Princeps. Inst. de obl. l. 3. ff. d. O. & Act. dicta est ab obligando, quod contractu celebrato, contra hentes obligatos, id est ad strictos, obstrictos, illigatos vel alligatos, ut Fab. not ad l. 35. ff. de R. I. teneat. & definitur, per juris vinculum metaphorice; à vinculo corporali, quo aliquis, ne effugiat vincitur, dictum, & ad jus incorporale translatum quo, ad ideam vinculi corporalis, quis ita vincitus intelligitur, ut in judicio duci trahique possit, ac cogi secundum legis tenorem ad solvendum quod debet.

XXIII. Vinculum autem iuris, tam naturalis, quam Civilis, cum inest, cum etiam necessitatem solvendi, obligatio habet, ut res æque bona ac tradita est, reddatur. Nam duplex illud vinculum est, quod efficaci obligationi, largitur formam, quæ deficiente, actus subsistere non potest, ut ex eo actio detur. Qponiam si forma iure, aut constitutionibus Principum, aut statutis regisista deficiat, efficax obligatio vix esse potest.

XXIV. Obligationum species sunt tres, nominibus & vi distinctæ, scilicet Naturalis quæ est vinculum a quitatis l. 4. 5. §. naturalis 5. ff. de solut. quo sine adminiculo juris Civilis, obligamur ad id quod a quoni ex natura & honestum est.

XXV. Naturalis hac obligatio, Actionis producendæ copiam non habet; proinde generaliter, & per abusionem dicuntur obligatio Dicent. Enucleat, quia non necessitate, quam vera obligatio requirit, per illam obstringitur: Nisi tantummodo consequitur: ut si voluntur naturali a quitati, & effectio boni viri facta esse, necesse habebantur solvere quantum satisfactiōnē naturali cūpus fuerit.

XXVI. Effectus huius obligationis, est patere exceptionem, l. 7. §. seu, cum nulla ff. de paci. Soluti repetitione in pedire, l. 2. animaliter 13. ff. de condic. indeb. admittere compensationem.

*L. etiam ff. de compens. novationem l. i. ff. de novat. & constitutio-
nem l. i. §. debitum ff. de consti. pec. inducere; præterea fidejussor
cum effectu accedere potest, §. i. Inst. de fidejuss. Item pignus
l. 13. naturaliter de conduct. indeb.*

*XXVII. 2. Civilis tantum obligatio, est vinculum juris Civilis
quo ad id solvendū tenemur, quod civiliter tantum debemus.
liquet ergo ex hac obligatione teneri aliquem, non ex instinctu
juris naturalis, sed duntaxat dispositione juris civilis, consensu
debitoris dificiente. Cuius vis & effectus elucet in chirographo,
spe numerationis dato: quo, secundum jus Civile, dator Chirographi
obligatus manet, nihil licet numeratū sit. Quia igitur
obligatio, cum tantum actionem producat, exceptione non
numerata pecuniae eliditur. Sed nec afferere debitamus, hanc
obligationem nonnunquam etiam exactionem producere: ve-
rum non sua natura, Sed ubi exceptio non numerati, per
quam actio enata elidi potest, non obiciatur.*

*XXVIII. 3. Naturalis & Civilis simul, alias mixta obliga-
tio, est in qua consensus contrahentium, naturalis æquitas &
juris Civilis approbatio concurrunt: & haec siquidem efficacissima
est, exactionem cum actione producit, ita, ut solvere
necessit, quod debemus, quidquid tandem illud sit, sive pecunia,
res, factum, sive pæna. Unde haec proprie obligatio
audit; nam ita proprie dicitur obligatus à quo jure exigi
potest.*

*XXIX. Hic paulo altius rem animo versabimus: scien-
dum itaque jus Civile non novam obligationem introducere,
sed solum obligationes ex contractibus juris gentium com-
probare & recipere, aut simpliciter admittere arg. §. omnium au-
tem, Inst. de obt. semper enim eadem manet obligatio, & unica
est eius substantia, saltē juris Civilis autoritate & favore
indigens.*

*XXX. Nascitur obligatio non tantum ex contractu, qui
re, verbis, litteris, aut consensu constat §. omnium Inst. de obt.
verum etiam præsumptione & lege, cum aliquid contra vel se-
cundum leges factum fuerit l. 52. ff. de obt. & Act. Tantum de
origine & effectu, nunc pauca obligationis de interitu, se-
quuntur.*

*XXXI. Solvitur obligatio duobus modis 1. Ope exceptio-
nis, quæ, prout multa sunt facta ex quibus reus liberari potest,
multifariam contingit. idque 1. Ratione pacti, ut si creditor
faciat*

faciat debitori pactum de non petendo, liberatur quidem debitor a naturali obligatione, Civili remanente, exqua, siquidem ea nudo pacto everti nequit, competit creditor adhuc adversus debitorem astio, quæ exceptione Pacti de non petendo eliditur. 2. *Ratione dolis & mensuris*, tollitur obligatio, ne dolus suus cuiquam patrocinaretur 3. *Ratione rei iudicata*. 4. *Ratione temporis prescripti*. Ut si emissum bona fide a credito re fundum oppignoratum, posset debitor cuius est fundus oppignoratus, eum a me vendicare, quem tñ. si possideo fundum trenta annis, possum præstitione temporis removere, & ab eo liberari.

XXXII 2. *Ipsa jure* perimitur, ita ut nullæ reliquæ naturæ vel Civilis obligationis amplius durent. idque fit 1. *Solutione* naturali & Reali, quæ est satisfactio ejus quod legitime debetur, per creditorem ipsum vel alium ejus nomine facta. *Prim.* *Inst.* quib. mort. toll. obl. l. 49 & 54. ff. de solut. vel imaginaria seu acceptance, g. 1. *Inst.* dict. tit. l. 1. ff. de accept. 2. *Contrario consensu* g. 4. *Inst.* dict. tit. naturale enim est, unum quodque dissolvi prout contractum est l. prout 80. ff. de solut. l. nihil tam naturale 35. ff. de R. I. l. 1. Cod quando licet ab emptione disc. Neq; hic consensus contrarius novum aliquem contractum inducit, quoniam merus est distractus prioris obligationis.

XXXIII 3. *Novatione*, quæ est prioris obligationis in novam translatio ut prior perimitur, *Inst.* g. 3. quib. mod. obl. toll. quo etiam referri potest delegatio, qua quis vice sua debito rem suum consentientem, delegat creditori suo, ita ut debitor promittat carendi debitum, l. 11. ff. de novat.

XXXIV. 4. *Confessione*, cum creditor debitoris sit heres, vel è contra debitor creditoris, l. 7. Cod. de paci. l. 95. g. avita de solut. aut cum uti jusque creditoris & debitoris bona ad fiscum perveniunt, consueta tum obligatio intelligitur, l. 71. ff. de fide iuss.

XXXV 5. *Compensatione*, quæ est debiti & credeti inter se contributio l. 1. ff. de comp. hac ennis creditor submoveari potest l. ff. cod. tit. non difficulter qnā ipsa solutione nā quod efficit solutio idem facit compensatione l. amplius ff. rem rei hab. omni videtur compensatione duplum agnoscere 1. ex naturali a quitate quod nostra intersit potius non solvere quam solutum repetere l. 3. ff. de compens. 2. ex jure civili, ne litium finis fiat per plura, cum possit per pauciora *Wijm. patat. n. 9. h. iii.*

locus est compensationi in omni obligatione, sive ex contractu, sive maleficio existat; modo tamen civiliter ex eo agatur l. 10. ff. b. i. nam dolus cum dolo, delictum cum delicto etiam compensatur l. si duos ff. de dolo malo l. viro ff. solut. matr. apud Celsum §. Marcellus, ff. de except. dol. Non in publicis judiciis l. 1. 9. qui hoc dicit. l. si uxor 13. de adult. Nec compensari potest species pro pecunia, nec pecunia pro specie l. si convenerit princ. ff. pig. act. nisi voluerit creditor l. 17. Cod. de solut. nam aliud pro alio, creditore invito, debitor solvere nequit, l. 2. §. 1. ff. si cert. pet.

XXXVI 6. Transactione, (dicta à trans & actio, quia ab obligatione per transactionem receditur, & quasi transfitur *We/emb parat*, b. i.) quæ est rerum litigiosarum complicitio l. 1. ff. de. *Transactio.* 7. Internu speciei debite l. 33. l. 105; ff. de v. o. l. 98. §. 8. ff. de solut. nisi mora vel culpa debitoris intercesserit. 8. Obligatione pecunie, seu rei debitæ iis facta, quibus utiliter solvitur, Per hanc plane liberatur debitor, & periculum rei oblatæ, ad credorem spectat l. 9. Cod. de solut. l. 19. Cod. de usuris.

XXXVII Hinc observandum, ope exceptionib, an ipso jure obligatio collatur, quo ad effectum juris, nihil interesset, l. nihil interest l. 12. ff. de R. I. mutuo tutius tamen est jure liberari, quia sic penitus deleta obligatione, non opus est exceptionem depromere. l. 16. ff. de minor. Haec tenus de contractibus & obligationibus in genere, nunc specialius de illis agendum.

XXXVIII. Contrahitur obligatio ut supra memoravimus, Re, verbis, litteris & consensu, §. 2. *Inst. de obl.* Ecce igitur cōmode nobis primum obversantur obligationes reales, quæ præter consensum, qui omuino adesse debet, ad sui perfectionem, rei traditionem, necessario poscunt, adeo ut nec Civilis obligatio, nec actio exinde oriatur, ubi res non intervenerit.

XXXIX Contractus ex quibus reales obligationes diliguntur quinque ab imperatore iii. *Inst. quib. mod. re contr.* enumerantur 1. *Mutuum* 2. *Indebitum* 3. *Commodatum* 4. *Depositum* 5. *Pignus*; quorum *alii accessori*, ut pignus, *alii principales*, ut cæteri.

LX. Inter contractus principales qui re contrahuntur, primas obtinet contractus *Mutui*, ita dictum quasi ex meo tuum *Inst. princ. quib. mod. re contr.* quod cum moderamine accipendum, non ut nomen mutui participet, quod a creditore rei Creditz, dominium transferatur, qua ratione omnes contra-
dus.

Caus, quibus dominium trasfertur, mutuum dici possunt: Sed quia earum rerum, quarum per mutuum translatio sit, natura sit commutabilis, ut altera res, alterius vicem sustineat ac suppleat, unde quod meum est, Tuu sit similium, ac proponendum idem, siquidem ejusdem sit conditionis, natura, quantitatis & utilitatis, ac eundem tibi ac mihi afferat usum, quæ si misceantur, ob easdem affectiones, & proprietates Tuum & Meum secessi nequeunt. Sed meum Tuum, Tuum q; meum fit,

XLI. *Mutuum est contractus l. G. quo res fungibilis, ea lege fit accipientis, ut tempore præstituto, non in specie seu in individuo, sed in genere, ejusdem quantitatis, bonitatis & ponderis reddatur.*

XLII. Substantiam hujus contractus, sequentia perficiunt,
 1. Legitimus contrahentium consensus 2. Translatio dominii l. 2. §. 2.
 ff. de reb. cred. quæ præsupponit rel dominiū, quia res tradita a non domino nec translata in dominium alterius intelligitur. Nemo enim plus juris in alium conferre potest, quam ipse habet, l. 5. 4. ff. de R. l. 3. Res fungibles quæ pondere, numero, mensurae constiunt, functionemque recipiunt: ne alias nomen mutui amittat, ac in contractum permutationis innominatum transcat 4. *Res in Genere restituta, non in specie seu individuo: ni commodatum fiat.*

XLIII. Quod si res in specie, seu individuo reddatur, præter propositiū & intentionem contrahentiū, fortassis ubi mutuarius re sibi credita, non indigeat; nihilominus mutuum durat respectu intentionis & propositi. (*unde formam fortuita*) quamvis ex accidenti finis impediatur. Idem dicimus si individuum aliis generis redditum fuerit ob necessitatem, arg. l. 9. Cod de Rescind. vend. quia necessitas non habet legem l. 5. 9. si quis rivos ff. de nov. oper. nuncia.

XLIV. Mutuarius, siquidem dominus rei creditæ efficitur, dolum & omnem culpam præstabit, quia dominum rei, committatur ejus periculum l. que fortuitis l. pignus Cod. de pign. Act. ad hoc, accedit & illud quod accipientis gratia laxissime ineatur mutui contractus; unde ex aquitate concluditur, Mutuarium teneri de omni culpa.

XLV. Parit mutuum actionem, quam certi conditionem appellamus, qua rem certam alicui creditam, actione personali persequimur; nam condicere nihil aliud est quam in personam agere ut nos. Zazius ad leg. cert. cond. n. 6. si cert. pet. arg l. actionum 25. ff. de obl. & Act.

XLVI Indebitum solutum, proprielicet non sit contratus, ob defectum consensus, quia solvens animo distrahendi potius quam contrahendi negavit indebitum solvit, §. *Infl. item is de obl. que ex auctoritate nascit. sed potius nisi contra dictum s. est. in priv. hic loci tamen referetur inter contractus reales, non eo sine quod verus sit contractus, sed quod rei tradicionem, & inter varium requiratur.* Unde igitur ab Imperat. immediate subiliicitur mutuo proper affinitatem & cognationem, quam cum eo habet *Vult. in §. inst. iur. dict. n. 2.* Quamobrem etiam a Cuiac. Promutuum appellatur. 8. sub. 34.

XLVII Indebitum est obligatio ex re, qua is qui non debitum per errorem solutum, accipit, tenetur solventi restituere. Cuius fundamentum est naturalis aequitas: ne quis cum alterius jactura locupletetur *I. 14. ff. de R. I.*

XLVIII Indebiti indifferenter non datur repetitio, cum id varium & quidem quadruplex sit. 1. *Civiliter indebitum & naturaliter debitum* dicitur quando id solutum est, quod ex naturali obligatione tantum debetur. 2. *Indebitum naturaliter & debitum* civiliter dicitur id, quod solvitur ex chirographo spe numerationis pecuniae dato. 3. *Indebitum & naturaliter, & civiliter*, quod nec aequitate naturali nec civili debetur 4. *Indebitum ope exceptionis*, quod ex naturali aequitate & jure Civili est debitum, indebitum tamen per exceptionem: quz vel est perpetua vel temporalis.

XLIX Igitur repetitioni locus est in naturaliter & civiliter indebito, veluti cum quis denuo solvit quod semel solutum est: & hoc quocunque errore solutum, repeti potest, quia iniquum est aliquem alterius detrimento ditari *I. non hoc natura* ff. de cond. iudeb. similiter & in indebito naturali & civili debito: id etiam errore quocunque solutum repetitur, nisi prescriptio ne biennii elidatur repetitio, arg. *I. indeb. 47. ff. de cond. immib. I. quod similitus*, §. 1. ff. de consti. pecunia. Non vero in indebito, Civiliter & naturaliter debito, nisi error facti intercesserit, arg. *I. error. Cod. ad leg. falc.* Neque in indebito exceptionis, live ea sit temporalis *I. 10. ff. cond. ind.* live perpetua, modo non favorabilis, sed odiosa sit, *I. 40. ff. de cond. Ind.*

L Ad conditionem indebiti requiruntur 1. *Ut solutus sit actualiter facta.* 2. *Error utriusque & Dantis, quia qui sciens indebitum solvit videtur donare* *I. 53. ff. de R. I. & occipientis, alias si sciret sibi non deberi & tamen acceperit tenetur condicione furtiva*

furtiva, nam furtum committit l. 18. *q. de vend. furt. sequitur com-*
modatum.

LII Commodatum est contractus realis, quo res gratia alii
eius, certi usus gratia conceditur, non ut alia eiusdem generis,
sed eadem in specie, numero & individuo reddatur. *q. item 12*
Inst: quib. mod. re contr.

LIII In hac definitione continentur 1. Requisita & sub-
stantialia contractus commodati, & sunt hæc, 1. quod gra-
tientur sit, nō nomen & naturam locationis induat *q. 2. Inst.*
quib. mod re contr. 2. Ut certus sit rei usus constitutus, ad pre-
carii differentiam. 3. Ut res commodata usu non consumatur,
sed 4. in specie & individuo reddatur: 5. Differentia Mutui
& commodati, quia mutuarius dominium pleno iure, hic
usum & possessionem habet: ille in genere, hic in specie reddat:
ille for ruita, hic non, refundere tenetur, modo culpa & mora
vacet *arg. l. 5. ff: si cert. per.*

LIII Ex accidenti præstanda venivunt in hoc contractu,
dolus & omnis culpa l. 18. *ff: commod:* quia sua natura & regu-
lariter commodatum commodatarii gratia celebratur, l. 5. *ff:*
2: ff: Commod: l. 23. ff: de Reg: l: quod etiam nomen contractus
innuit, commodatum enim dicitur, quasi ad comodo-
dum utens datum, ut nos DD. Sed si conventione, quam su-
pra memoravimus formam contractui largiri, regularis finis
commodati mutetur & utriusque aut solius cōmodantis causa
ineatur, mutabitur etiam accidentalium præstatio, ita ut pri-
ori casu, lata & levius posteri vero lata duotaxat culpa, in affi-
mationem veniat *arg. l. 18. in fin. l. 5. & interdam l. 10. q. 1. l. 11.*
l. 12 ff: commun.

LIV. Quemadmodum ex commodato efficax oritur
obligatio, ita etiam ex obligatione valida producitur Actio,
& quidem duplex. 1. *Directa;* que datur commodanti, qui
principaliter ex contractu non obligatur, Sed Cōmodatarium
sibi obligat ad restitutionē, ut finito usu & tempore præscripto
rem cōmodatam restituat l. 12. *q. ult. l. 18 ff: commod: l. 2.* *Contraria:*
que datur commodatario adversus cōmodantem (*quem sibi ob-*
stitutum tener non quidem ex contractu sed post contractum ex equitate
naturali) ut non præmature se usūrei spoliet, sed præstitutum
tempus patiatur labi. Equirur depositum.

LV Res mobilis & corporalis, fidei alicuius commendata,
apud Icotos depositum appellatur: Quod est contractus rea-
lis, de re certa gratis custodienda, sub fide eandem in specie re-
stituendā.

Rituendi quandocunque deponensi libuerit *Inst. §. pen. qnib.
mod. 1e contr.*

LVI Depositem dividitur in 1. *Vulgare* in specie ita dictum, quando res litigiosa ab uno vel pluribus custodiz causa deponitur: de quo hic agitur. 2. *Sequestrationem*, quæ est rei litigiosa, seu controversia, ex consensu partium, *ll. 4. in princ. ff. de deposito l. si solutus ff. de solut. aut auctoritate judicis, apud sequestrum depositio, ea lege facta; ut lite pendente, custodiatur, ea vero ad calcem perducta, victori reddatur, l. 5. §. 1. & 2. l. 7. & penult. ff. deposito.*

LVII Hinc evidens est differentia inter vulgare depositum, & sequestrum, 1. Illud enim recipit omnes res, quæ sub factum custodiz cadunt, hoc non nisi controversas *l. 17. §. 1. ff. deposito.* 2. illud ab uno, hoc nunquam nisi a duobus vel pluribus sit, *Iustus Paul. iii. depositi l. 17 ff. 3.* Depositum est rerum mobilium, sequestrum etiam immobilium, 4. In deposito quisque pro sua parte, si plures fuerint, depositisse videntur: in sequestro vero in solidum unusquisque putatur depositisse 5. Rei depositi proprietas & possessio apud deponentem manet: Sequestri autem, non raro in sequestrum transfertur,

LVIII Substantialia sunt, 1. Ut fiat gratuito nam si merces interveniat locatio & conductio est *l. I. §. si vestimenta ff. b. t.* nisi expesse actum sit esse depositum, tunc enim constituta mercede, contractus non mutabitur 2. Ut custodiz gratia deponatur: quo a commodato facile distinguitur, quia depositarius re deposita, non potest uti, utendo enim frumentum committit *Inst. §. furium de obl. que ex delict. nasc. 3.* Ut deposita res, eadem numero restituatur.

LIX Interitus reidepositi, penes depositarium est quantum dolo *l. si ut erit ff. com. §. videndum, vel lata culpa veritatem, res perierit, non amplius:* & hoc quidem jure Civilie evenit, ob banc causam, quod plerumque deponentis gratia, depositum ineatur ac gratuitum sit. Cæterum, ubi ad conscientię tribunal, res examinatur, tamendum sane, non posse non alii fieri quam quod levissima etiam culpa paretetur pro qua sententia militat aequitas naturalis, & charitas christiana, quæ, in rebus proximi, non minorem quam in propriis a nobis diligentiam efflagitat, iniquus quippe judicatur homo, qui rem fidei suæ coumisi, non fideleriter tuetur. Quid n. est aliud, rem fidei sua commissam, recipere, quam polliceri se fidei sua eandem defen-

sensurum? & si hoc, utique omnis culpa praestanda; nam fides alias nequit appellari, nisi tucata, quæ est speciosa meritrix. Hæc ita nobis videntur judicent Docti.

LX. Dux ex contractu depositi producuntur Actiones 1. Depositus de causa, data deponenti, etiam si sit fur vel latro l. 1. §. si p. 39 ff. depositi contra depositarium ejusque heredes d. l. 1: §. 45 46 ad repetendum, depositum vel ejus estimationem, si deterritoratum sit. 2. Contraria, data depositario ejusque heredibus, adversus deponentem, ejusque heredes ad recuperandum impensas & sumptus, in rem lux fidei commissam, factos.

LXI. Hæc actio regulariter est in triplicem l. 1. §. ait pret. r. ff. depositi ubi vero incendi, naufragii, ruinæ, vel tumultus causa res deposita, & depositarius negans rem depositam convictus mendacii, fuerit, in duplum exsurget ob iniuriam nem. de officiarii: & hæc a prætore æquitatis initia introducta est, cum magis sit fallere cum qui ex necessitate, quam qui confulto depositum; Huic n. copia est fidem dedositarii experiri, illi non item.

LXII. Sequitur quintus Realis contractus vñ. Pignus, a pugno ita appellatum l. 238, ff. de verb. S. quod res quæ pignori dantur manu tradantur. Hie loci non rem oppignoratam, sed contractum notat, quo creditor, jus in re alterius constituit propter crediti restituendi fidem, & majorem securitatem, quia plus cautionis est in re, quam in persona l. 25 ff. de R. l. arg. §. iuris autem 14. Inst. de oblique ex delicta nascent.

LXIII. Hinc elicetur differencia Pignoris a ceteris contractibus quia hic est aecessorius, qui, principali alicui obligacioni firmandæ accedit ff. pign. aet. l. 5. l. 43. de foliis, nec unquam celebratur nisi precesserit alia obligatio.

LXIV. Pignus est vel publicum, quod est 1. judiciale, cum sententiâ latâ per judicem sit missio in bona condemnati, iii. Cod. s. in caus. jud. 2. Privatum seu contumacia, quod sit Citra judicij strepitum, vel ob contumaciam, vel solutionem non factam. Vel privatum se convintionale, quod proprio pignus dicimus, quia conventione non modo constitutum, sed & traditum est; & hoc sit vel expressa voluntate, vel tacita: quod legi authoritate constituit l. 3. Cod. in quib. causis. Pig. aet. Nam presumit lex de pignore esse convenitum, ubi ejusmodi contractus fuerit initus, cuius occasione pignus a lege constituitur: sic res inventæ in aedes vel navem tacite oppignoratz intelliguntur.

LXV. Pignus specialiter acceptum rei mobilis denotat contractum

C

era sum. Generalitas, etiam immobilis: & Hypothecam comprehendit; nonnquam cofunduntur: Unde est quod iuris Conf. l. 3. hypothecae pign. act. aut inter pignus & hypothecam nominis tantum sonum differe.

LXVI Actio duplex ex contractu pignoris oritur, Una directa, qua debitor aduersus creditorem agit, ut solato debito, pignus cum fructibus reddat, s. ult. Inst. quib. modre contr. l. 6. s. 22. l. 40. s. 2. ff. de pign. act. 2. altera contraria, qua Creditor agit ad impensas in pignore factas.

LXVII Ex accidenti præstatur tantum dolus, lata, & levius culpa, non levissima: quoniam utriusque & creditoris, & debitoris causa initur, quia debitor offert pignus ut cōsequatur rē quā cupit, creditor vero id accipit quo de sua tutor sit. *Hoc de realibus contractibus sufficient, nunc paucis agendum de ceteris & quidem primo de verb. obl.*

LXVIII. Stipulatio est verborum conceptio, quibusvis, qui interrogatur, daturum facturumve se id quod ex conventione interrogatus est, congrue & in continentia promittit l. 3. ff. de verb. obl.

LXIX. Stipulatio varie dividitur, vel secundum rem in stipulationem deductam: sic vel, est certa, aut incerta: dividua aut individua, aut mixta: facienda aut dendia, vel secundum modum stipulandi; sic est triplex 1. *Pura ablique conditione facta,* 2. *In diem,* quando stipulamus adjecto die, 3. *conditionalis,* quando conditio adjecta: ut si consul sis, spondeo tuis facturum quod stipulans es. 101. iij. ff. de verb. obl.

LXX. Ad substantiam stipulationis requiriuntur 1. Certa verborū solennitas, interrogatio stipulatoris, & responsione promissoris constans 2. Ut interrogatio præcedat; promissio sequatur 3. Ut responsio fiat in continentia 4. ut probitatem factum proprium & non alienum l. 38. ff. de v. obl. 5. presencia contrahentium, &c.

LXXI Tertia species obligationum, est litterarum obligatio, quæ literis perficitur, cum quis chirographo facetur se aliquid debere, ubi notandum non figuram litterarum, sed orationem, seu conventionem, quam literæ exprimunt, nos obligatos tenere *in non figura* 38. ff. Act. & oblig. dicitur tamen recte literarum obligatio a causa potentiora via, litteris; major enim potentia & efficacia est in chirographo, quam alias in iusta conveniente, secundum tritum illud, litera scripta manet vox audita perit.

LXXII. Efficacia hujus obligationis, post metas biennii Inst. de lit. obl. est maxima, adeo ut non detur reo exceptio, sed ad solendum compellatur, nisi manifeste probet solutum esse erg. l. 3. Gad.

Cod. de non numer. pec. & DD. communiter blic Inst. tit. de obi. in fin. Substantiale hujus contractus est literarum interventio; sine quo literarum obligatio esse non potest, quia si debitor verbis confiteatur pecuniam sibi mutuatam, literarum obligatio non est. Salic. ad l. generaliter Cod. de non num. .pec. Actionem producit, quam conditionem ex lege communiter vocant, magis etiamen, convenire videtur, si conditio vel actio ex literis dicatur quam ex lege: Ratio est, quia lex non immediate hanc actionem producit, sed mediante chirographo. Unde nonnulli DD. hanc actionem Chirographariam nuncupant & non immerito.

LXXIII. Quarta species obligationum est qua consensu perficitur, quod ita subaudiendum, non quod ex alteri contractus, consensu sunt expertes, qui ad omnium contractuum essentia est necessarius: Sed quod hi neque ei interventu neque scriptura Inst. in prae. de obi. ex cons. neque verborum solennitate, ad substantiam praecise iudicant, cum secundum suam naturam, solo consensu ita perficiantur, ut is ad obligationem & actionem producendam in his solus sufficiat, quod nusquam in exteriori sine alio ad initio contingit; qua una est differentia horum & supra expiatorum contractuum.

LXXIV. Consensuales contractus ab imperatore Princeps. I. & de obi. ex cons. enumerantur 4. 1. Exempio venditio. 2. locatio coniunctio. 3. Societas 4. Mandatum.

LXXV. Emptio venditio est contractus consensualis B.F. de re aliqua pro certo pretio in numeris emptori tradenda, Inst. de empti vendi §. 1, 2. l. fin. Cod. l. 3. ff. de obi. & Act. l. 2. §. 1. ff. de contr. empti.

LXXVI Tria sunt ex quibus hujus contractus emptionis substantia consistit 1. est pretium certum in numerata pecunia Inst. h. t. 2. Merx, quæ vñit-eaq; non commercio exempta l. 8. ff. de empti. 3. utriusque contrahentis consensus in idem corpus, eandem rei materiam, substantiamve l. in venditibus de contr. emp. l. pacti ff. ead tit. Sine his non magis emptio venditio consistere potest quam homo sine anima.

LXXVII. Contractus hic nonnunquam temperamentum accipit, cum intervenient pacta. 1. Retro venditionis: cum res eo modo vendatur, quæ liberum sit venditoris, ejusque hereditibus eandem intra certum tempus redimere l. 2. Cod. de pact. in emp. & vend. 2. legis commissoriz; cum id agitur ut pecunia ad certum diem non soluta, res sit inempta l. 1. 3, 4. tit. ff. de leg. commiss. l. 3. Cod. de pactis inter emp. & vend. 3. Additio nis indicem; que inter se coetrahenentes convenient; ut emptio venditio scitatur effectum, & rata permaneat, nisi intra certum tempus melior condito accesserit l. 1. 7. & 8. ff. de iudicet.

LXXVIII Oriuntur ex hoc contractu reciproca obligatio (alio citaque enim est obligatorius) una a parte emptoris qua ille venditori ad persol-

venditum premium, altera a parte venditoris, qua ille ad tradendum id de quo actuū est, efficaciter obligatur.

LXXIX. Ex reciproca hac obligatione duplex actio nascitur 1. Ex empiis, data emptori adversus venditorem, ut rem venditam tradat : Aut evictiōnem præstet l. 6. §. 2. de act. empi. 2. Ex vendito data venditori adversus emptorem, ad consequendum premium quod ex contractu præstare tenetur tot. lit. ff. de act. empi.

LXXX. Nonnunquam evenit ut emptionis contractus dissolvatur jure ~~res ipsius~~ 1. Prælationis, cum tertius ob prærogativam contractum, retrahit, unum te communiter jus retractus appellatur: Quod est facultas redimendi rem immobilem venditam, ratione proximitatis, intra certum tempus legibus vel consuetudine constitutum. Jure canonico tempus illud comprehendit annum & diem a die scientie ; quod nostris etiam legibus suecanis congruum est.

LXXXI. Proximitas hæc, in qua ius congrui seu retractus locum habet, est triplex 1. Consanguinitatis, qua in emptione præferuntur proximiores cognati, ut coll. ex l. 6. Th. odo. Cod. de cont. empt. cuius ratio præcipua est bonorum infamilia conservatio. 2. Vicinitatis, qua proximas vicinus agit ad fundum redendum, ne præjudicium illi fiat si remotior eum acquirat 3. Societatis qua socii in re empta, præferuntur emptori societatis experti, nunc ad locationem.

LXXXII. Locatio conductio iisdem fere regulis, inst. in princ. h. t. l. 1. 2. ff. eod. quibus emptio venditio constituit, constituitur, unde emptioni proxima est, eod. loc.

LXXXIII. Locatio Conductio est contractus consensualis B. F. quo fructus vel usus rei alicuius, vel personæ vel operæ factique hominis, pro certa mercede constituitur l. 1. ff. de loc. cond.

LXXXIV. Contrahitur locatio consensu sicut emptio venditio : quoniam naturalis etiam & juris gentium est. arg. l. 1 ff. locat. eamque ad consummandam requiritur. 1. Rei usus quo ab emptione differt, ubi plenum dominium seu proprietas rei una cum possessione transfertur l. penult. §. ult. ff. de cont. empt. 2. Merces que in omni re fungibili seu pondere numero, misurave constituit. 19. 6. 3 ff. locat. l. 21. Cod. eod.

LXXXV. Ut premium in emptione certum esse debet. §. 1. Inst. de empi. verl. (quis quidam definitum non est, nulla intelligitur obligatio) sic etiam merces in locatione certa erit, l. 2. 25. ff. loc. cond. & quidem in initio contractus constituenda erit, si transeat in aliud genus contractus innominati, si postea de eo convenienter,

LXXXVI. Locatio alia est Temporalis, l. 24. §. 7. ff. hoc. tit. l. 56. ff. d. l. 20. Cod. Eod. & quidem rerum mobilium & immobiliarum: alia ad longum tempus, seu perpetua, estq; tantum rerum immobiliarum, propriumq; non en habet, diciturq; *Emphyteusis* ab *inclusus* h. est *Inserere* & *plantare*: Definitur contractus consensualis, quo dominus prædii, cum Emphyteuta futuro pacificetur de prædio utendo fruendo sub lege meliorationis infundo, & canone annuatim præstando, l. 1. 2. Cod. de jure *Emphyt.* l. 1. §. 2. si ager.

LXXXVII. Producuntur ex contractu locationis actiones duæ, 1. *Locati* quā locator experitur adversus conductorem ut res locata tempore finito restituatur, l. 25 Cod. b. t. 2. *Conducti*, qua Conductor agit adversus locatorem, ut liberum sit ei conductæ rei usum ad tempus præstitutum habere, aut re locata non tradita ad intereste condicetur, l. 7, 8, 9. ff. loc. vel ad damnum quod in re locata passus est, resarcendum: aut ad impensas necessarias seu utiles, in rem locatam factas refundendas, l. 15 §. 1. l. 19. §. 4. l. 61. ff. locat.

LXXXVIII. Dolus, culpa lata, & levis, non levissima, l. 2. §. 2. ff. commad. l. 28. Cod. locat. in hoc judicio præstabilitur. Nam gratia utriusq; contrahentium celebratur hic contractus.

LXXXIX. Solvitur locatio tempore finitio, de quo convenitum est, ut & contrario consensu. Emphyteusis autem canone etiam non soluto: nisi alter convenerint.

XC. Tertius contractus consensu constans est Societas: que est contractus consensualis de operibus & rebus honestis. l. 5. §. l. 1. cod. b. t. ad rerum Communionem conferendis, ut æqualis fiat inter contrahentes communicatio lucri & damni. l. 35. & 29. ff. pro sociis. Societas hic non accipienda est pro omnī rerum communicatione, sed ea duntaxat que animo contrahendit societas inita est, Cic. ad. q. in verrem.

XCI. Natura hujus contractus est habere lucri & damni rationem, ut æqualiter communicentur inter Socios. Impia enim est societas ubi quis damnum & non lucrum sentiat, collig. ex l. 29. ff. pro loco, nec potest ejusmodi societas, sub contractus nomen cadere, que destituta est æquitate, que in omni conventione locum habebit. Unde in societate pactum de lucro, intelligitur etiam de damno, & contra: quia æquum est ut qui sentit lucrum, sentiat etiam damnum, l. 20. §. 9. ult. ff. pro loco. l. 10. ff. de R. 7.

XCII. Societas est Universitas, seu totorum bonorum, que adeo late patet, ut hereditates, legata, & quacunq; ex prospera fortuna veniunt, communioni acquirantur, vel Specialis certe alicuius

aliquibus rei & negotiationis l. 2. 3. & ff. pro sociis. Contrahiturq; societas expresse, cum consuli& & deliberato inetur, l. 19. l. 31. 32. 37. ff. profici, vel tacite, circa expressum consensum l. 4. ff. rod.

XCVI Solvitur Societas. 1. Renunciatione expresse vel tacita, l. 63. 5. ult. l. 65. 5. 3. ff. profici tacita renunciatio presumitur, cum socii absq; fraude separatim agere cuperint. Qui autem callide lucrificandi gratia renunciaverit, lucrum communicare cogitur. 2. Morte, cum alter sociorum moriatur, naturaliter vel civiliter, viz. per capitis diminutionem, maximam, aut medium l. rerum 5. societas ff. proficio. 3. finito negotio, cuius causa inita est 5. 6. Inst. de societ. 4. Rei peremptione, vel cum res commercio eximantur. 5. Cessione bonorum, 5. solvitur Inst. de societ. 6. Publicatione bonorum 5. ead: 65. 5. 12. ff. pro socii viz: Universorum: ubi enim partis sit publicatio, manet tamen societas in reliqua pante.

XCVII Socius de dolo, culpa & quidem levi tantum tenetur, h. 5. l. 72. ff. fin: pro soc: quia in hoc contractu & omnium contrahentium vertitur utilitas: unde socium parum diligentem, sibi propisciens. de se queri debet. Inst: 5. socium socio de secret.

Actio productur ex hoc contractu, Una Directa, cuivis ex sociis, in quamvis data, quoties alterum alteri ex bono & aequo, aliquid praestare oportet: hinc actio aequaliter sociis ab utraq; parte competit, quia pars est eorum conditio. Datur in diversis casibus, societate finita, v. ad prestationes personales dividendas, & lucra communicanda, & ad omne id, quod socius secundum conventionem & naturam societatis initz, tenetur. Datur etiam hac actio durante societate, non pro generali lucro & domino sed contra socium ut praestet conventiones, & ea que in administrando societate pollicitus est: duplum igitur hac actio habet finem.

XCVI Contractus ultimus, consensu constans, est Mandatum; dictum quasi manu datum: est contractus consensualis, quo quis officium honestum & lege permisum org: lib. 5. 3. 7. l. 12. 5. 11. l. 22. 9. 6. ff. mand: gratuito, tacite vel expresse exequendum suscepit.

XCVII. Requiritur ergo ut Mandatum sit gratuitum l. 1. ita ut omnes 36. in princ. ff. Mand. vel cont. quia de natura hujus contractus est ut gratuitus sit, eum originem trahat ab officio & amicitia: officia autem amicitie & fidei, gratis praestanda sunt l: ead: princ: in fin: b. r. mercedem vero pro officio accipiens, violat ius amicitiae, & quoniam prius certa merces intervenerit, mandatum non est, sed locatio operarum, 5. ult: Inst: de Mand. & in aliam contractus formam transfit, ita ut nec inde obligatio mandati, nec mandati actio nascatur. revera igitur, gratuitum, est de ejus essentia. Honorarium nihil minus intervenire potest. l: si remunerandi 6. in princ: ff. mand: modo ab initio contractus de eo non sit convenium.

XCVIII Expressus, aut tacitus consensus idem operatur, modo tacito consensum esse intelligatur, l. 6. §. 2. l. qui patitur is ff. *Mandat.* ita ut voluntas obligandi extet & appareat. Ut ceteri contractus ab initio, sunt voluntatis, & ex post facto, necessitatis, ita etiam mandatum semel suscepimus, omnino exequendum est l. 22. ff. *Mandat.*

XCIX Solvitur Mandatum 1. Voluntate, qua etiam contrahitur, & quidem solius mandantis, l. 12. §. penult. l. siquid 37. §. 1. b. r. re tamen adhuc integra §. sedē *Inst:* de mandat. l. 12. §. 1. 6. ff. b. r. ejus enim est revocare, cuius est mandati legem dare l. quod iussi ff. de re judicat. Isq; in cuius favorem contrahitur suo favori renunciare potest l. penult. *Cod:* de post: 2. Moris alterutrius naturali, vel Civili, re etiam integra §. item si *Inst:* b. iii. 3. Renunciatio Mandatarii tempestiva.

C. Actio Mandati duplex est. 1. *Directa*, mandato concessa, adversus mandatarium, vel ad impleendum contractum, vel ad id quod eius interest, si non impleatur, vel ad dolum omnemq; culpm; etiam levissimam praestandam: quia res mandata exactissimam diligentiam poscit, l. 6. §. 1. l. 10. ff. & l. 29. *Cod:* *Mand.* 2. *Contracta*, mandatario concessa, adversus Mandatantem; ut se salvum & indemnum servet, atq; omne refundat, quod de suo, in mandatam rem impenderat; ne dannum ex suo officio patiatur. *Heo de contractibus Principalibus dicta sufficiant;* nata de accessoriis ut *fidejussione obiter ditandum est.*

Cl. Omnibus suprememoratis principalibus obligationibus, §. 1. *Inst:* *fidei*: alia, nimirum fidejussio, haud raro accedit: unde & accessoria dicuntur. Estq; contractus Accessorius verbis constans, alienae obligationi firmanda; ita accedens, ut fidejubens creditori idonee caveat, quod, ubi principalis debitor fidem mutaverit vel. bonis defecerit, pro eo sit Soluturus.

Forma fidejussionis, in stipulatione consistit. l. 5. §. *latus acceptio* ff. de *V:obl:* l. si hereditatum 22. ibi presens quis interrogatur responderet ff. *mandat:* l. 2. §. penult. ibi verbis obligationis expressum est ff. de *admissi:* rectum ad civit: pert: l. 12. blanditus *Cod:* de fidejuss: & *mandat:* Solenni etiam cautela, fidejussio vallari debet l. emnos 23. §. in-hac *Cod:* de Episc. & cler: ut ad idem se obliget fidejussor quod est in principali obligatione l. 8. §. 7. ff. de fidejuss. nam accessorum debet sequi suum principale §. 5. Inff: de fidejuss. neq; ad plus obligatur fidejussor quam principalis debitor. d. & l. 16. 4. 12. ff. de fidejuss l. 49. §. 2. ff. eod. quantum semper ad minus, quam est in principali, cum effectu accipi possit d. §. *Inst:* extensive quia non obligatur.

CII Accedit etiam fidejussio non tantum efficaci obligationi, sed & infirmæ viz: naturali tantum, vel Civili, ita ut fidejussor arduus & durius, quam principalis debitor obligetur. Imo locum habet fidejussio in criminali

nali obligatione l.8. §.5,6. ff. de fideiuss. sed in quantum pena est pecuniaria argl. 4. de cast: rerum. non corporalis.

CIV Fideiussio praesenti & futura obligationi adhiberi potest §. 3. Inst b. 1. & licet, non videatur prius, obligatio fideiussoria, constitere posse, quam principiali::: primitur tamen fideiussorem prius obligari: vis autem obligationis fideiussoriae nunquam precedere potest, quoniam non potest ante fideiussor conveniri quam reus debet l. fideiussor antequam ff de fideiuss.

CV Jure veteri fideiussores quamvis plures essent, in solidum tamen singuli obligabantur l.26. ff de fid. l.3, 16, 23. cod: eod. ante principalem etiam debitorem conveni: bantur l.2. 3. 5. cod: eod. tit. Cum igitur grave sit fideiussionis onus, beneficii quibusdam, ex aequitate, fideiussores adjuvantur, duobus nimisrum an. & duobus post solutionem factam. Ante soluti: nem adjuvantur. 1. Beneficio divisionis Inst: § 4. hoc ut, ut cum plures fuerint fideiussores & ipso jure teneantur insolidum singuli, tamen nequeant nisi pro parte virili conveniri d. de fid. 2. Excusionis, ut principalis debitor, prius excutiatur, quam fideiussor compellatur Aut. praesente c.b 1. Nov. 4. §. si quis ignorat, q. id aliquando cessat, ubi, reus principalis est habens, vel inops, & non solvendo &c. Post solutionem vero relevantur. 1. Remedio actionis Mandati, aduersus principalem ad repetendum id quod pro eo solutum est, l. 47, inde bitum ff de cond. ind. l. Modestinus 76. de solut. l. 29. papinian. ff. mandati. 2. Actionum cedendarum, quo actiones ei, qui in solidum solvit, a creditore cedantur, ut aduersus confideiussores ad viriles portiones agere queat, arg. l.95. stichum aut pamphilum §. si manuato meo 10. ff. de solut. l. cum is qui 36. ff. de fid. l. 27 in fin: ff. Mandat.

Tantum

Honor, Laus, & Gloria sit S. S. Trinitati.
per omnia Secula.

Errata, que sub pælo irreparabile, equus Lector, equo
estimatus animo, ubi ipse corrigit.

